

Designing and Validation of Academic Guidance Model¹

Yahya Salalri², Maryam Eslam Panah*³, Sosan Laii⁴, Faranak Mosavi⁵

پذیرش مقاله: ۱۴۰۲/۱۱/۱۲

دریافت مقاله: ۱۴۰۲/۰۵/۱۰

Accepted Date: 2024/02/01

Received Date: 2023/08/01

Extended Abstract

Academic guidance, is the guidance in an almost appropriate field, based on talent and interest of students, with consideration of possibilities and needs of country. The wrong choice of field of study causes scientific decline, damage to human and economic resources, incuriosity towards social issues, and making physiological disorder in social and personal life of student. If students get academic guidance by masters, they will involve with learning activities in educational path of their talents and interests. One of the results of unequal distribution of students 'population is dismissing some fields of studies, lack of teacher in some demanded fields and unemployment of experienced teachers in left fields. This problem makes disorders in education and breeding of students and also lack of needed resources for selected fields of study by many students. academic guidance is one of the biggest problems which every student is involved with. academic guidance is very important in job making, and even marriage so it can be declared that academic guidance covers and involves any choose of student.so if it is done correctly, it will cause many successes in everybody's life. According to everything mentioned above, the main issue of research is: accreditation of academic guidance with system of educational department in the country what are the factors and criterions in education and breeding?

What is the proper accreditation of academic guidance with education and breeding?

1. This article is an extract from a doctoral thesis.

2. PhD student in educational management, Kermanshah Branch, Islamic Azad university, Kermanshah, Iran

3. Assistant And Faculty member of the Department of Educational Management, Kermanshah Branch, Islamic Azad University, Kermanshah, Iran.

* Corresponding Author:

Email: eslampanahmary@gmail.com

4. Faculty member of the Department of Educational Management, Kermanshah Branch, Islamic Azad University, Kermanshah, Iran.

5. Faculty member of the Department of Educational Management, Kermanshah Branch, Islamic Azad University, Kermanshah, Iran.

How much is credit rating of factors of accreditation of academic guidance?

From the fundamental goal this research and the way of gathering data point of view, was the description of cross-sectional navigation and in the nature of data's view is mixed with the quantity and quality approach. Statistical society in qualitative section was included entire experts and connoisseurs of education department in Kermanshah who are experienced in theoretical and scientific issues in academic guidance. Also in quantitative section, it was included of entire of all head masters in guidance schools in educational year 1400/1401. the method of sampling in qualitative part was in the form of non-probable target. For the limitation of statistical society, the method of sampling in quantitative part was in the form of census. the tools of gathering data in qualitative section was semi-structured interview. in quantitative section was a questionnaire with 175 questions in Likret-scale. tests from of KIzer-Mir-Alkin, Krowit Bartlet, factor analyses in first and second level and goodness-of-fit test used for first step analyses of quantitative section. For surface supplying in qualitative section, used the analyses of persons out of research range.

In first step of open coding, 29 concept achieved. the data of second step coding were categorized in 29 main parts. in axial coding 12 parts selected. in selective coding part, these 12 materials promoted abstractive and classified based on conditional properties. The condition of accreditation of academic guidance is based on 5 main axial codes (performance test, interest meter test, capacity test) academic guidance (guide according to community needs, guidance based on talents, guidance based on values and expectations) educational view (the view based on peers, social view, scientific and cultural view) motivation (internal and external) score (points` scores and view score) grounded condition of academic guidance based on a code-oriented contextual consolation (preparation of consultation)

The condition of academic intervention is based on consulting grounding axial code of obstacles in students (education (their parents, lacking plan and consulting, carelessness of masters, unemployment of graduates, ignorance of practical fields). strategies, interactions of accreditation of academic guidance based on 3 axial main codes of psychological strategy (not interaction of parents, self-finding talents of students and self-motivating of students) supervisory strategy (supervision of education process and information strategy) the consequences of accreditation of academic guidance is also based on 2 axial external codes (providing future's job and selecting proper field) and internal performance (growing talents and getting scientific of choosing field) according to this matter that interactive and conditional /strategic categories and their results

are partly same and overlapping, we can do coding again. The result of checking factor analyses showed a prove on first and second steps. all the factors of accreditation of academic guidance are highly valued. and also indicators of factors analyses` fitness showed that presented fitness of factor analyses is perfect.so if head masters and skillful consolors be aware of entire factors and check all the materials in accreditation of academic guidance, they will provide a good grounded condition for students. definitely the results will be visible in all schools.so providing a good future job, satisfaction of students about their field of study, decreasing academic failure will be shown. If all the factors happen correctly, growing talents and no unemployment of students is the result. So considering this issue by head masters and consolors is vital

Keywords: Academic Guidance, Grounded Theory, Mixed Method, Structural Equation Modelling, Students.

طراحی و اعتباریابی الگوی هدایت تحصیلی^۱

یحیی سالاری^۲، مریم اسلام‌پناه^۳، سوسن لایی^۴، فرانک موسوی^۵

چکیده

پژوهش حاضر با هدف طراحی و اعتباریابی الگوی هدایت تحصیلی انجام شد. جهت طراحی الگو از روش نظریه داده‌بنیاد و جهت اعتباریابی آن، از روش تحلیل عاملی تأییدی مرحله اول و دوم استفاده شد. جامعه آماری پژوهش در بخش کیفی، متخصصان رشته‌های روان‌شناسی تربیتی، مشاوره تحصیلی، مشاوره و مدیریت آموزشی بود. جامعه آماری بخش کمی پژوهش، نیز مدیران مدارس متوسطه اول شهر کرمانشاه بود. روش نمونه‌گیری در بخش کیفی پژوهش، نمونه‌گیری هدفمند غیر احتمالی؛ و در بخش کمی، به شیوه سرشماری بود. تعداد نمونه بخش کیفی و کمی، به ترتیب برابر با ۱۰ نفر و ۱۵۰ نفر بود. ابزار جمع‌آوری داده‌ها در بخش کیفی، مصاحبه نیمه‌ساختارمند؛ و در بخش کمی، پرسشنامه ۲۹ سؤالی در مقیاس لیکرت بود. بر اساس یافته‌های بخش کیفی پژوهش، الگوی هدایت تحصیلی با دوازده عامل آزمون، هدایت تحصیلی، نگرش تحصیلی، انگیزه، نمره، زمینه‌یابی مشاوره‌ای، موانع هدایت تحصیلی دانش‌آموزان، راهبرد روان‌شناختی، راهبرد نظارتی، راهبرد اطلاعاتی، کارآیی بیرونی و کارآیی درونی طراحی شد. یافته‌های بخش کمی، نیز نشان داد، الگوی پیشنهادی هدایت تحصیلی از نظر مدیران مدارس دارای اعتبار بسیار مطلوب است. در نتیجه، بر اساس نظر متخصصان، می‌توان از این الگوی دوازده عاملی برای هدایت تحصیلی دانش‌آموزان بهره گرفت.

کلیدواژه‌ها: دانش‌آموزان، روش تحقیق آمیخته، مدل‌یابی معادلات ساختاری، روش داده‌بنیاد، هدایت تحصیلی

۱. مقاله حاضر مستخرج از رساله دکتری تخصصی با عنوان «شناسایی وضع موجود هدایت تحصیلی و ارائه مدل برای توزیع مناسب دانش‌آموزان در رشته‌های موجود» است.

۲. دانش‌آموخته دکتری مدیریت آموزشی، واحد کرمانشاه، دانشگاه آزاد اسلامی، کرمانشاه، ایران.

۳. استادیار و عضو هیأت علمی، گروه مدیریت آموزشی، واحد کرمانشاه، دانشگاه آزاد اسلامی، کرمانشاه، ایران

Email: eslampanahmary@gmail.com

* نویسنده مسؤل:

۴. عضو هیأت علمی مدیریت آموزشی، واحد کرمانشاه، دانشگاه آزاد اسلامی، کرمانشاه، ایران.

۵. عضو هیأت علمی مدیریت آموزشی، واحد کرمانشاه، دانشگاه آزاد اسلامی، کرمانشاه، ایران.

مقدمه

هدایت تحصیلی، هدایت در جهت مناسب‌ترین رشته تحصیلی بر اساس استعداد و علاقه دانش‌آموزان، با در نظر گرفتن امکانات و نیازهای کشور است (Khadim Masjidi & Qanbari, 2014). در هدایت تحصیلی، چند عامل باید مورد توجه قرار گیرد. این عوامل عبارت‌اند از: شناخت استعداد دانش‌آموزان؛ شناخت علائق دانش‌آموزان؛ آگاهی کامل از نیازهای کشور؛ آگاهی از امکانات موجود و زبه دانش‌آموزان؛ و کشف متناسب‌ترین رشته برای دانش‌آموزان (Talezari, 2015). هدایت تحصیلی، اهمیت فراوانی دارد؛ زیرا، انتخاب نادرست رشته تحصیلی سبب افت علمی کشور، تضییع منابع اقتصادی و انسانی، بی‌تفاوتی و بی‌انگیزه شدن نسبت به مسائل اجتماعی و ایجاد اختلالات روانی در زندگی فردی و اجتماعی دانش‌آموز می‌شود. بر این اساس، هدف‌های هدایت تحصیلی عبارت‌اند از: شناسایی استعداد، توانایی، علاقه و ویژگی‌های شخصیتی دانش‌آموزان؛ کمک به انتخاب آگاهانه رشته تحصیلی و مسیر آینده شغلی و حرفه‌ای دانش‌آموز؛ کمک به هدایت متوازن دانش‌آموزان به شاخه‌ها و رشته‌های تحصیلی بر اساس سیاست‌های ابلاغی کشور؛ کمک به دانش‌آموزان جهت انتخاب رشته تحصیلی متناسب با استعداد، علایق و سایر خصوصیات شخصیتی؛ و سوق دادن دانش‌آموزان و دانشجویان به رشته‌های مورد نیاز جامعه در راستای تأمین نیازهای فردی و نیازهای تخصصی جامعه (Bahadur, O'liai & Bagheri, 2014).

هدایت تحصیلی، در حدود سال ۱۸۷۰، در سیستم دانشگاهی آمریکا شروع شد. نفوذ دانش‌آموزان در آموزش عالی، بعد از جنگ جهانی دوم، سیر تاریخی هدایت تحصیلی را بیش از پیش رهبری کرد. از آنجا که اساتید به هدایت تحصیلی دانشجویان آشنا نبودند، این ضعف به شکل‌گیری سیستم رسمی هدایت تحصیلی کمک کرد. هدایت تحصیلی، در دهه‌های ۱۹۷۰ و ۱۹۸۰ به‌عنوان راهبردی برای مقابله با نرخ افت تکان‌دهنده و کاهش میزان ثبت‌نام، مورد توجه بود (Salehi Najafabadi, 2013). در دهه ۱۹۷۰، تغییر در رابطه راهنما و فرد راهنمایی‌شونده از تمرکز بر اطلاعات به سمت تمرکز بر رشد و توسعه تغییر جهت داد (Ajanovski, 2018). در سال ۱۹۹۰، به دلیل افزایش ثبت‌نام و تنوع دانش‌آموزان و دانشجویان؛ وجود دانشگاه‌های علاقه‌مند به پژوهش؛ و نیز گسترش هدایت تحصیلی به‌عنوان یک حرفه، الگوهای هدایت تحصیلی حالت رسمی پیدا کرد (Neves & Hillman, 2017). در آغاز قرن ۲۱، تعریف جامع‌تری از هدایت تحصیلی ارائه شد. در این تعریف، هدایت تحصیلی فرایندی دانسته شد که به دانش‌آموزان و دانشجویان کمک می‌کند، موفقیت حرفه‌ای، بین فردی و تحصیلی خود را از طریق یک رابطه و به‌واسطه گروه راهنمایی یا اعضای تعیین‌شده برای راهنمایی، رشد و توسعه دهند (Ehlert, Finger, Rusconi & Solga, 2017). با رشد هدایت تحصیلی، در اواخر قرن ۲۰ و اوایل قرن ۲۱، الگوهایی طراحی شد. به‌این‌ترتیب، (King & Kerr, 2005)، هفت الگو برای هدایت تحصیلی معرفی کرده‌اند. در ادامه، این الگوها، تشریح شده است:

– الگوی مربی‌محور: در این الگو، برای هر یک از دانشجویان جدیدالورود مربیانی تعیین می‌شود. به‌طورمعمول، راهنما، یکی از مربیانی است که دانشجو را در رشته اعلان‌شده هدایت می‌کند.

- الگوی ماهواره‌ای با تابع: در این الگو، یک نفر، در دانشگاه‌ها یا مدارس به هدایت تحصیلی می‌پردازد. این فرد در یک مرکز راهنمایی خاص متمرکز می‌شود و بسته به نیازها و سرمایه‌های دانشگاه یا مدرسه، نقش هدایت‌گرانه خود را تغییر می‌دهد.
 - الگوی کامل: در این الگو، یک مرکز راهنمایی و با هدف جهت‌دهی به دانشجویان تشکیل می‌شود. در این مرکز، کارکنانی که در کار با دانشجویان، دارای مهارت؛ و نیز دارای اطلاعات کلی درباره همه رشته‌ها هستند، به کار گرفته می‌شوند.
 - الگوی مکمل: در این الگو، با بهره‌گیری از اعضای هیأت علمی به راهنمایی دانشجویان پرداخته می‌شود. این کار، در یک مرکز راهنمایی مرکزی، با کمک یک فرد هماهنگ‌کننده جلسات، انجام می‌شود.
 - الگوی انشعابی: در این الگو، افراد راهنما، در یک مرکز دانشجویی ویژه، به افرادی قصد دانشجوی شدن دارند، خدمات هدایت تحصیلی ارائه می‌دهند. در این مرکز، افراد راهنما، از اعضای هیأت علمی رسمی دانشگاه هستند.
 - الگوی دوگانه: در این الگو، از دو گروه راهنما استفاده می‌شود؛ یک گروه راهنما، اعضای هیأت علمی هستند که در خصوص برنامه‌های درسی به هدایت تحصیلی می‌پردازند؛ و دیگری، کارمندان راهنما هستند که در زمینه ختم‌های تحصیلی، انتقال و شرایط لازم برای دانش‌آموختگی، راهنمایی تحصیلی ارائه می‌دهند.
 - الگوی پذیرش کلی: در این الگو، یک اداره مرکزی، تمام دانشجویان را جهت انتخاب رشته تحصیلی، به راهنمایانی که عضو هیأت علمی هستند، ارجاع می‌دهند.
- الگوی دیگری، نیز از سوی (Gordon, 2006) ارائه شده است. این الگو از سه مرحله تشکیل شده است. در مرحله اول یا مرحله بررسی، دانش‌آموز سؤالاتی در مورد مسیر شغلی و تحصیلی می‌پرسد. همچنین، دانش‌آموزان، سؤالاتی که ناشی از دغدغه‌های شغلی و هویتی‌شان است، طرح می‌کنند. در این مرحله، گزینه‌های مورد علاقه دانش‌آموز شناسایی می‌شود و دانش‌آموزان آمادگی لازم برای برنامه‌ریزی و عمل را، که در آن هم خود دانش‌آموزان و هم راهنماها تصمیم‌گیرنده‌اند، پیدا می‌کنند. در مرحله دوم یا مرحله کسب آگاهی، دانش‌آموزان به جمع‌آوری اطلاعات درباره خصوصیات شخصی، اهداف مسیر شغلی و دوره کاری می‌پردازند. در این مرحله، راهنما، نقش مهمی در اشاعه برنامه درسی و اطلاعات علمی-تحصیلی بر عهده دارد؛ و دانش‌آموزان تصمیم صحیح تحصیلی و حرفه‌ای را اتخاذ می‌کنند. در مرحله سوم یا مرحله یکپارچه‌سازی، دانش‌آموزان به‌واسطه اطلاعاتی که در مراحل قبلی کسب کرده‌اند، به‌صورت فعال در تصمیم‌گیری دخیل می‌شوند (Salehi Najafabadi, 2013).

هدایت تحصیلی در قالب انتخاب رشته یکی از مهم‌ترین انتخاب‌های هر فرد است، که متأثر از عوامل «درونی و فردی» و «بیرونی و اجتماعی» است (Davoudi & Ranjbarfard, 2017). عوامل درونی تأثیرگذار، شامل عواملی چون انگیزه (Namdar, Karimi, Zyaie & Abbasi, 2020)، علاقه (Rezaei Madani, Bahadur & etal, 2019)، شناخت (Haddadi, 2015)، توان علمی (Bahadur & etal, 2019)

(2014)، استعداد تحصیلی (Talezari, 2015). عوامل تأثیرگذار بیرونی و اجتماعی، نیز شامل عواملی مانند خانواده، مدرسه، دوستان و جامعه (AminBidokhti, & Daraei, 2011)؛ و اشتغال (Carman & Workman, 2017) هستند. بر این اساس، در انجام هدایت تحصیلی باید سه گام را مورد توجه قرار داد. در گام اول یا تعیین هدف‌های تحصیلی-شغلی، به شناخت فرد پرداخته می‌شود. در این شناخت، به عواملی چون استعداد و مهارت‌ها؛ علائق؛ ویژگی‌های شخصیتی؛ ارزش‌ها؛ و نیز امکانات و محدودیت‌های فردی توجه می‌شود. در گام دوم یا شناسایی راه‌های رسیدن به هدف‌های تحصیلی-شغلی، به شناخت فرصت‌ها و امکانات تحصیلی شغلی موجود در جامعه اقدام می‌شود و ابعاد مختلف آن‌ها با یکدیگر مورد مقایسه قرار می‌گیرد (Wang, 2004). در گام سوم یا تصمیم‌گیری، نیز انتخاب رشته تحصیلی-شغلی صورت می‌گیرد (Swanson & Fouad, 2014).

پژوهش‌های پیشین، مؤید تأثیر عوامل گوناگون بر هدایت تحصیلی هستند. برای مثال، پژوهش (Rezaei Madani & et al, 2019)، با هدف «بررسی فرآیند هدایت تحصیلی نوین از منظر مشاوران مدارس»، منجر به شناسایی چهار مقوله اصلی نارسایی‌های فرآیند هدایت تحصیلی؛ مشکلات آزمون؛ آگاهی‌بخشی؛ و ضرورت امکانات در اجرای بهینه شد. در این پژوهش، نتیجه‌گیری شد، میان دستورالعمل ابلاغی وزارتخانه تا اجرای صحیح آن فاصله زیادی است؛ و هدایت تحصیلی، نتوانسته آن چیزی که در آیین‌نامه مصوب شده است را به اجرا درآورد. بنابراین، لازم است، نظرات اصلاحی مشاوران و متخصصان این حوزه را دریافت و فرآیند فعلی هدایت تحصیلی را مورد تجدیدنظر قرار داد. در پژوهش (Navidi, 2018)، با عنوان «بررسی سهم هر یک از ملاک‌های هدایت تحصیلی در پیش‌بینی پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان نظام جدید آموزش متوسطه»، مشخص شد، مهم‌ترین ملاک در پیش‌بینی پیشرفت تحصیلی، شاخص‌های عملکرد تحصیلی قبلی (نمره‌های درسی) است. در پژوهش (Davoudi & Ranjbarfard, 2017)، نتیجه‌گیری شد، در هدایت تحصیلی باید عوامل درونی، مانند عوامل شخصی و خانوادگی و ... و عوامل بیرونی، مانند شاخص‌های تحصیلی و مشخصات مربوط به رشته و ... مورد توجه قرار گیرد. در این پژوهش، مشخص شد، در سال‌های اخیر، در فرآیند هدایت تحصیلی، تمرکز بر نمرات و معدل دانش‌آموزان است. (Askari Sarkohnani & Ranjbar Kalibi, 2017)، در پژوهشی با هدف «تأثیر هدایت تحصیلی در انتخاب رشته متناسب با توانایی دانش‌آموزان» نشان دادند، عملکرد دانش‌آموزان در انتخاب رشته، نامناسب، ضعیف و پایین‌تر از حد مورد انتظار است؛ شناخت دانش‌آموزان نسبت به انتخاب رشته در حیطه شناختی، عاطفی و رفتاری در سطح مطلوبی نیست؛ و نیز شناخت اکثر دانش‌آموزان به هدایت تحصیلی منفی است. (Talezari, Hosseini & Aghababai, 2017)، در پژوهشی با هدف «نقش هدایت تحصیلی در رضایت از رشته تحصیلی دانش‌آموزان»، نتیجه‌گیری کردند، هدایت تحصیلی نقش مؤثری در رضایت از رشته تحصیلی دانش‌آموزان مقطع متوسطه دوم دارد.

در خارج از کشور، نیز پژوهش‌های چندی صورت گرفته است. برای مثال، (O'Leary, Salmon, O'Donnell, Murphy, & Mannion, 2023)، در پژوهش خود با عنوان «آموزش بین حرفه‌ای و راهنمای عمل: هدایت تحصیلی»، خاطرنشان ساختند، هدایت تحصیلی دانش‌آموزان مستلزم آموزش حرفه‌ای و

راهنمای عملی معلمان است؛ همچنین، تا زمانی که معلمان از آموزش حرفه‌ای برخوردار نباشند، هدایت تحصیلی دانش‌آموزان با ضعف‌هایی همراه است و از کارآمدی لازم برخوردار نیست. در پژوهش (Liu & Qu, 2023)، با عنوان «بحث در مورد راهبرد هدایت تحصیلی بر اساس شخصیت دانشجویان تحت سیستم معلم خصوصی در مقطع کارشناسی»، پژوهشگران در راستای هدایت تحصیلی، برقراری رابطه خوب بین معلم و شاگرد؛ ارائه راهنمایی تخصصی بر اساس شخصیت و پیشینه تحصیلی؛ و هدایت و پرورش شخصیت یادگیرندگان را توصیه کردند. همچنین، پژوهشگران نتیجه‌گیری کردند، در صورتی که مربیان راهبرد راهنمایی را به کار گیرند، کیفیت تحصیل و توانایی‌های جامع یادگیرندگان افزایش پیدا می‌کند و سطح پژوهش‌های علمی و آموزشی مربیان، نیز ارتقاء می‌یابد. در پژوهش (Hendriyati, Agustin, Rahardja & Ramadhan, 2022)، با عنوان «سیستم‌های اطلاعات مدیریت روی داده‌های یکپارچه دانش‌آموز و مدارس»، نتیجه‌گیری شد، نظام‌های آموزشی برای هدایت تحصیلی دانش‌آموزان، باید سیستم مدیریت اطلاعات یکپارچه‌ای راه‌اندازی نمایند که بتوانند توزیع انتخاب رشته تحصیلی دانش‌آموزان را مطالعه و بررسی نمایند. پژوهش (Valto & Nuora, 2019)، با هدف «بررسی هدایت تحصیلی دانش‌آموزان در درس شیمی»، نشان داد، هدایت تحصیلی در سال‌های اولیه تحصیل، از اثربخشی بالاتری برخوردار است. در پژوهش (Rangnekar, Suratwala, Krishna & Dhage, 2018)، نیز با هدف «سنجش نیاز هدایت شغلی در زندگی دانش‌آموزان»، مشخص شد، دانش‌آموزانی که اطلاعات کمی در مورد فرصت‌های شغلی دارند، انتظارآشان نسبت به آینده متناسب با توانایی‌ها و دانش‌شان نیست. همچنین، آن‌ها یک برنامه شغلی منسجم ندارند و با مشکلات عمده‌ای در فرایند تصمیم‌گیری شغلی روبرو هستند. از پژوهش‌های پیشین نتیجه‌گیری می‌شود، هر چند هدایت تحصیلی اثربخش است، ولیکن، در عمل نتوانسته به‌طور کامل، جامه عمل بپوشد. در این میان، مشاوران تحصیلی نقش مهمی در غلبه بر ضعف ساختاری دارند. آنچه مهم است، اینکه هدایت تحصیلی مفهومی چندبعدی است و در عملیاتی کردن آن باید ابعاد مختلف را از چشم‌اندازهای گوناگون مورد توجه قرار داد؛ چراکه، غالب دانش‌آموزان و والدین آن‌ها، فاقد قدرت شناختی در هدایت تحصیلی هستند. در این راستا، مشاوران تحصیلی، با ایفای کارکرد ذاتی خویش، می‌توانند نقش مؤثری در ایجاد رضایت تحصیلی و افق‌گشایی برای دانش‌آموزان مقطع متوسطه دوم داشته باشند. شایان توجه است، هدایت تحصیلی، مستلزم صلاحیت حرفه‌ای مشاوران است؛ با برخورداری از صلاحیت حرفه‌ای، مشاوران برحسب استعداد و شخصیت منحصربه‌فرد دانش‌آموزان، به هدایت تحصیلی خواهند پرداخت؛ به‌این‌ترتیب، یادگیری جامع را برای دانش‌آموزان رقم خواهد زد. علاوه‌براین، هدایت تحصیلی، مستلزم فراهم ساختن زیرساخت‌های مبتنی بر سیستم‌های اطلاعاتی مدیریت است، تا دانش‌آموزان و والدین بر اساس بهره‌گیری از آن‌ها، اطلاعات جامع و کامل در زمینه رشته‌های تحصیلی به‌دست آورند.

علی‌رغم تأکید پژوهش‌های مزبور بر اهمیت و ضرورت هدایت تحصیلی، نظام‌های آموزشی به‌طور منطقی و علمی، انتخاب رشته‌های تحصیلی دانش‌آموزان را مدیریت نمی‌کنند. اشتباهات دانش‌آموزان در انتخاب رشته‌های تحصیلی، باعث می‌شود، موفقیت‌چندانی در تحصیل نداشته باشند؛ زیرا که، رشته تحصیلی متناسب با استعدادهایشان نیست (Souck & NJI, 2017). در صورتی که دانش‌آموزان از سوی

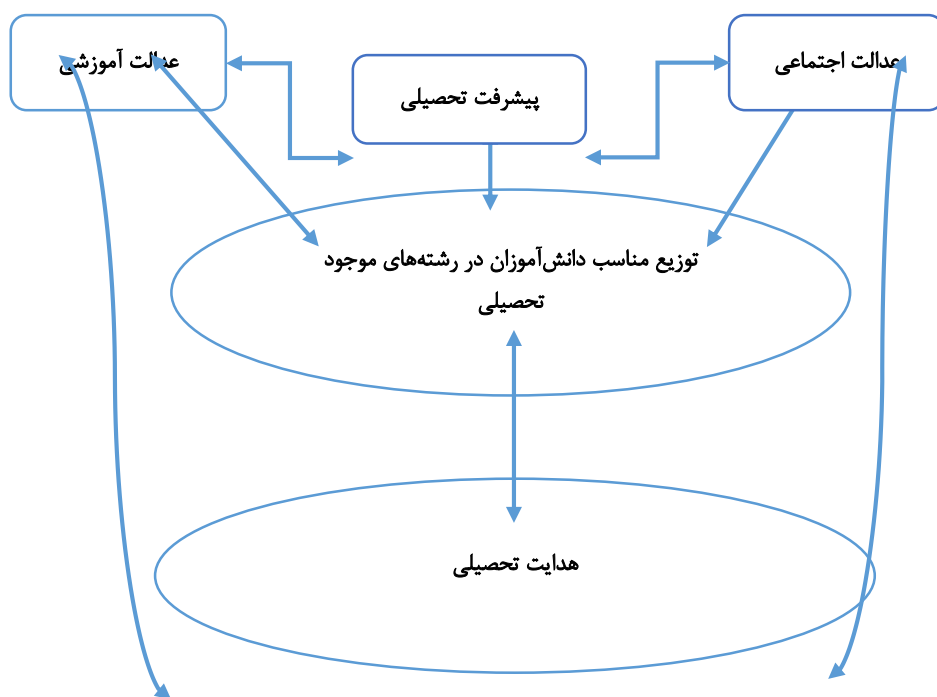
مدیران و رهبران آموزشی، هدایت تحصیلی شوند، در مسیر تحصیلی متناسب با استعدادها و علائق خود درگیر فعالیت‌های یادگیری و تحصیلی می‌شوند (Wilkesmann, Fischer & Virgillito, 2012). حال آنکه، عدم مدیریت هدایت تحصیلی از سوی مدیران و رهبران آموزشی، منجر به سوگیری دانش‌آموزان در انتخاب رشته تحصیلی شده است؛ به گونه‌ای که گرایش دانش‌آموزان مستعد به رشته‌های علوم انسانی کم است؛ و این امر موجب توزیع نابرابر جمعیت دانش‌آموزان در رشته‌های تحصیلی شده است (AminBidokhti, & Daraei, 2011). یکی از عواقب توزیع نابرابر جمعیت دانش‌آموزان، خالی شدن برخی رشته‌ها، کمبود معلم در رشته‌های پر متقاضی و بیکاری معلمان باتجربه رشته‌های تحصیلی رها شده است. این امر موجب بی‌نظمی در آموزش و پرورش و نیز باعث کمبود منابع لازم برای رشته‌های تحصیلی انتخاب‌شده توسط انبوهی از دانش‌آموزان می‌شود. بنابراین، به‌طور جدی، هدایت تحصیلی باید از سوی مدیران و رهبران آموزشی مورد توجه قرار گیرد و برنامه‌ریزی لازم برای آن انجام شود (Siegler, Rubenstein & Mitchell, 2014). بر این اساس، مدیران سازمان‌های آموزشی و کلیه مدارس دولتی و غیردولتی با مطالعه نتایج این پژوهش، به اهمیت و ضرورت پر کردن خلاءهای نظام مدیریت هدایت تحصیلی پی می‌برند. به این ترتیب، تلاش می‌کنند، ضمن انتخاب رشته‌های تحصیلی دانش‌آموزان بر اساس استعدادشان، توزیع متناسبی از جمعیت دانش‌آموزی در رشته‌های تحصیلی برقرار کنند؛ و توزیع نامتقارن رشته‌های تحصیلی را بین برند. دانش‌آموزی که به‌درستی هدایت تحصیلی شده است، احتمال بیکار ماندنش بعد از دانش‌آموختگی کمتر است. از طرف دیگر، پیچیدگی و دگرگونی دنیای کار، سرعت فرآیند رشد تکنولوژی، تقاضای روزافزون برای ورود به برخی مشاغل و نیاز به کسب دانش و مهارت‌ها با توجه به تفاوت‌های فردی، موجب به هم خوردن تعادل آموزش و بازار کار شده و مشکلاتی را در چگونگی هدایت استعدادها، راهنمایی شغلی و تصمیم‌گیری حرفه‌ای به وجود آورده است (Walker, Zelin, Behrman & Strnad, 2017). بیشتر مدیران مدارس، در برنامه‌ریزی‌های خود، کمتر به هدایت تحصیلی توجه دارند و بیشتر وقت آن‌ها صرف امور اداری از نوع کارتابل الکترونیکی می‌شود؛ در واقع، بوروکراسی اداری، از شکل کاغذبازی به نوع الکترونیکی تبدیل شده است. این امر، موجب شده است، اهداف اصلی آموزش و پرورش، که همانا فراهم‌سازی بستری برای هدایت تحصیلی دانش‌آموزان است، مغفول بماند (Mu & Fosnacht, 2019). این در حالی است که راهنمایی و هدایت تحصیلی، برای دانش‌آموزانی که به خاطر عملکرد تحصیلی ضعیف، قصد ترک تحصیل دارند، بسیار مهم و سرنوشت‌ساز است (Jama, 2016). مادامی که سطح اطلاعات دانش‌آموزان نسبت به رشته‌های تحصیلی ضعیف باشد، رفتار حجمی‌وار در انتخاب رشته تحصیلی وجود خواهد داشت. در این اوضاع، دانش‌آموزان، بدون در نظر گرفتن شرایط فردی، به تبعیت از سایر دانش‌آموزان، دست به انتخاب رشته‌هایی می‌زنند که با استعداد و علائق واقعی آن‌ها منطبق نیست. بنابراین، در ادامه تحصیل، دچار آفت تحصیلی می‌شوند؛ چه بسا، این امر، موجب ترک تحصیل آن‌ها شود یا اینکه آن‌گونه که باید و شاید، در رشته تحصیلی مورد نظر، به سطحی از شکوفایی تحصیلی دست یابند (Jarvin & Subotnik, 2021). بر این اساس، با توجه به اینکه هدایت تحصیلی یکی از موضوعات مهمی است که در سند تحول بنیادین

آموزش و پرورش بر آن تأکید شده است، مدیران مدارس همواره باید در راستای ارائه راهبردهای تسهیل‌بخشی انتخاب رشته تحصیلی برای دانش‌آموزان تلاش نمایند و در این راستا از برنامه‌ریزی‌های متناسبی برخوردار باشند (Zarafshan, 2015). به اعتقاد پژوهشگران حاضر، هدایت تحصیلی، یکی از مهم‌ترین دغدغه‌هایی است که هر دانش‌آموز با آن درگیر است. هدایت تحصیلی، در تعیین رشته تحصیلی و متعاقباً در انتخاب شغل و حتی انتخاب همسر، نقش اساسی دارد؛ به گونه‌ای که می‌توان گفت، هدایت تحصیلی، تمام انتخاب‌های هر فرد را در برمی‌گیرد. بنابراین، در صورتی که هدایت تحصیلی، به درستی انجام شود، باعث موفقیت در زندگی افراد می‌شود. با توجه به موارد فوق، مسئله اصلی پژوهش حاضر عبارت است از: الگوی هدایت تحصیلی، متناسب با نظام آموزش و پرورش کشور، از نظر خبرگان علمی چیست؟

هدف کلی پژوهش، «ارائه الگوی هدایت تحصیلی در آموزش و پرورش و اعتباریابی آن» بود. به منظور تحقق این هدف، به جای ارائه فرضیه، سؤال‌هایی طرح شد. چراکه از نظر تجربه‌گرایی، بررسی سؤال پژوهش بسی مهم‌تر از روش مورد استفاده پژوهشگر یا جهان‌بینی تشکیل‌دهنده زیربنای روش است (Mojtabazadeh, Abbaspour, Makeki & Farasatkah, 2018). بر همین اساس، در پژوهش حاضر هدف پاسخ‌گویی به سؤال‌های زیر بود:

۱. عوامل و ملاک‌های هدایت تحصیلی در آموزش و پرورش کدام‌اند؟
۲. الگوی هدایت تحصیلی متناسب با آموزش و پرورش کدام است؟
۳. میزان اعتبار عوامل و ملاک‌های هدایت تحصیلی در آموزش و پرورش از دیدگاه خبرگان علمی چقدر است؟
۴. آیا الگوی طراحی‌شده هدایت تحصیلی آموزش و پرورش از برآزش برخوردار است؟

در پژوهش حاضر، با اثبات اثربخشی هدایت تحصیلی بینش نوینی در راستای دارا بودن ارزش‌افزوده این عامل در نظام آموزش و پرورش به دست آمد که می‌تواند موجب تعالی نظام آموزش و پرورش شود. ویژگی نوآورانه پژوهش حاضر این است که از جنبش سوم روش‌شناختی یا روش تحقیق آمیخته استفاده شده است؛ به این صورت که، ابتدا، با استفاده از روش تحقیق کیفی (روش داده‌بنیاد، الگوی هدایت تحصیلی طراحی شده است. سپس، با استفاده از روش تحقیق کمی (مدل‌یابی معادلات ساختاری)، اعتباریابی شده است. با توجه به ادبیات نظری و پیشینه پژوهشی، مدل مفهومی پژوهش در شکل ۱، ارائه شده است.

روش پژوهش

پژوهش حاضر از نظر هدف بنیادی است؛ چون به دنبال طراحی الگو است. از لحاظ روش جمع‌آوری داده‌ها، توصیفی (غیرآزمایشی) از نوع پیمایش مقطعی است. از نظر ماهیت داده‌ها، نیز آمیخته با رویکرد کیفی-کمی بود. در این راستا، برای پاسخ به سؤال‌های اول و دوم پژوهش، از روش کیفی (روش داده‌بنیاد)؛ و نیز برای پاسخ به سؤال‌های سوم و چهارم پژوهش، از روش کمی (مدل‌یابی معادلات ساختاری) استفاده شد. از روش داده‌بنیاد، به جهت ماهیت اکتشافی سؤال‌های اول و دوم پژوهش استفاده شد. از روش مدل‌یابی معادلات ساختاری، نیز به‌عنوان مطمئن‌ترین فن برای پاسخ به سؤال‌های سوم و چهارم پژوهش یا اعتباریابی و برارزش الگوی طراحی‌شده بهره‌گرفته شد.

جامعه آماری در بخش کیفی، شامل تمام خبرگان و متخصصان آموزش و پرورش شهر کرمانشاه، که دارای تجربه نظری و عملی در زمینه هدایت تحصیلی هستند، بود. در بخش کمی، نیز جامعه آماری شامل تمام مدیران مدارس دوره اول متوسطه شهر کرمانشاه، در سال تحصیلی ۱۴۰۱-۱۴۰۰ بود. روش نمونه‌گیری در بخش کیفی، به‌صورت هدف‌مند غیراحتمالی بود. ملاک پایان بخشیدن به فرایند نمونه‌گیری، اشباع نظری بود (Barati, & Khobchere, 2022). بر این اساس، در مصاحبه با نفر دهم، که همگی دارای شناخت کافی نسبت به موضوع هدایت تحصیلی بودند، اشباع نظری حاصل شد. در جدول ۱، مشخصات نمونه بخش کیفی ارائه شده است. روش نمونه‌گیری در بخش کمی، نیز به دلیل محدود بودن تعداد افراد

جامعه آماری، به صورت سرشماری بود. یعنی؛ تمام مدیران مدارس دوره اول متوسطه شهر کرمانشاه به تعداد ۱۵۰ نفر در پژوهش مورد استفاده قرار گرفتند.

ابزار جمع‌آوری اطلاعات در بخش کیفی، مصاحبه نیمه‌ساختارمند بود. از مزایای مصاحبه‌های نیمه ساختارمند این است که پژوهشگر در حین بحث و تبادل نظر و هدایت در جهت اهداف پژوهش، به مشاهده احساسات و فهم عمیق باورها و اعتقادات مصاحبه‌شوندگان نسبت به موضوع مورد پژوهش می‌پردازد (Bashokooh-Ajirloo, Zahed-Babolan, Akbari, & Khaleghkhan, 2022). برای رعایت اصول اخلاقی پژوهش، هدف و موضوع پژوهش به صورت کتبی یا شفاهی به آگاهی مشارکت‌کنندگان پژوهش رسانیده شد؛ و پس از کسب رضایت آن‌ها، به انجام پژوهش اقدام شد. همچنین، به مشارکت‌کنندگان اطمینان داده شد که نام و محل خدمت آن‌ها، محرمانه خواهد ماند. در بخش کمی، نیز از پرسشنامه پژوهشگر ساخته، که برگرفته از گداهای جمع‌آوری شده بخش کیفی بود، برای جمع‌آوری اطلاعات استفاده شد. این پرسشنامه شامل ۲۹ سؤال در مقیاس پنج درجه‌ای لیکرت بود. حوزه سؤال‌های پرسشنامه به تفکیک هر از عامل‌ها عبارت‌اند از: آزمون (آزمون عملکرد، آزمون رغبت‌سنج و آزمون ظرفیت‌ها)؛ هدایت تحصیلی (راهنمایی با توجه به نیازهای جامعه، راهنمایی مبتنی بر استعدادها و راهنمایی با توجه به ارزش‌ها)؛ نگرش تحصیلی (نگرش مبتنی بر همتایان، نگرش اجتماعی و نگرش علمی - فرهنگی)؛ انگیزه (درونی و بیرونی)؛ نمره (نمره نظرات و نمره امتیازات)؛ زمینه‌یابی مشاوره‌ای (آماده‌سازی زمینه مشاوره، سازوکارهای مشاوره و خدمات مشاوره)؛ موانع هدایت تحصیلی دانش‌آموزان (نگرش اولیای دانش‌آموزان، نداشتن برنامه‌ریزی، کم‌توجهی مربیان و مشاوران مدرسه و بیکاری فارغ‌التحصیلان)؛ راهبرد روان‌شناختی (دوری والدین از تحمیل نظر خود، خوداستعدادیابی دانش‌آموزان و خود رغبت‌یابی دانش‌آموزان)؛ راهبرد نظارتی (نظارت بر فرایند هدایت تحصیلی)؛ راهبرد اطلاعاتی (آگاهی‌بخشی)؛ کارآیی بیرونی (تأمین آینده شغلی و انتخاب متناسب رشته تحصیلی)؛ و نیز کارآیی درونی (متبلور شدن استعدادها و علمی شدن انتخاب رشته). این پرسشنامه، به دنبال سنجش بار عاملی هر مقیاس (عامل) با خرده-مقیاس‌ها (ملاک‌ها) بود. در پژوهش حاضر، ضریب پایایی آلفای کرونباخ برابر با ۰٫۹۴۳، ضریب پایایی ترکیبی برابر با ۰٫۹۳۲؛ و ضریب پایایی همگون برابر با ۰٫۹۲۶ بود. همچنین، ضریب روایی مبتنی بر میانگین واریانس استخراج‌شده، برابر با ۰٫۹۵۲ بود.

برای تجزیه و تحلیل داده‌ها در بخش کیفی، از روش داده‌بنیاد استفاده شد. دلیل استفاده از روش داده‌بنیاد در پژوهش حاضر، این بود که الگویی برای هدایت تحصیلی وجود ندارد و به‌کارگیری این روش پژوهشی چنین الگویی را فراهم می‌آورد. روش داده‌بنیاد، شیوه پژوهش کیفی است که به وسیله آن با استفاده از یک دسته داده، نظریه‌ای تکوین پیدا می‌کند (Maleki, Zahed babelan, Khaleghkhan & Taqavi, 2022). در این راستا، تحلیل داده‌ها در سه سطح کدگذاری باز، کدگذاری محوری و کدگذاری انتخابی صورت پذیرفت. در فرایند کدگذاری، داده‌ها بر اساس وجه تشابه دسته‌بندی شدند و برای هر دسته، کدهای محوری مشخص شد. در مرحله بعد، براساس کدهای محوری به دست آمده، کد انتخابی بیان شد. تجزیه و تحلیل بخش کمی، نیز با استفاده از نرم‌افزار اسپس^۱ نسخه ۲۶ و نرم‌افزار ای‌موس^۲

1. SPSS

2. Amos

نسخه ۲۶ انجام شد. به این ترتیب، از آزمون کیزر-میر-الکین^۱، آزمون کرویت بارتلت^۲، آزمون تحلیل عاملی تأییدی مرتبه اول^۳، آزمون تحلیل عاملی تأییدی مرتبه دوم^۴ و آزمون برازش مدل معادلات ساختاری استفاده شد.

برای تأمین روایی یافته‌های بخش کیفی، از روش تحلیل افراد بیرون از محدوده پژوهش استفاده شد تا نقاط مغفول مانده در پژوهش مشخص شوند. به همین دلیل در پژوهش حاضر، نظرات دو نفر از اساتید و صاحب‌نظران حوزه مدیریت آموزشی برای تأیید کدهای استخراج شده مورد استفاده قرار گرفت. برای تأمین روایی بخش کمی، نیز از روایی محتوایی استفاده شد و براساس نظرات خبرگان و اساتید فن، پرسشنامه نهایی تهیه شد.

جدول ۱. مشخصات نمونه بخش کیفی پژوهش

ردیف	زمان مصاحبه	مکان مصاحبه	مدرک و رشته تحصیلی	ویژگی برجسته	سمت	میزان سابقه	سن	جنسیت
۱	۷۰ دقیقه	مدرسه	دانشجوی دکتری مشاوره تحصیلی	دانش تجربی	مشاور تحصیلی	۹ سال	۴۵	مرد
۲	۶۰ دقیقه	مدرسه	دکتری مدیریت آموزشی	دانش تجربی	مدیر مدرسه	۱۰ سال	۳۴	زن
۳	۱۲۰ دقیقه	دانشگاه	دکتری روان‌شناسی تربیتی	دانش نظری	هیئت علمی	۱۰ سال	۴۴	مرد
۴	۱۲۰ دقیقه	مدرسه	دانشجوی دکتری مشاوره تحصیلی	دانش تجربی	مشاور تحصیلی	۱۰ سال	۴۰	مرد
۵	۱۲۰ دقیقه	مدرسه	کارشناس ارشد مشاوره	دانش تجربی	مشاور تحصیلی	۱۸ سال	۳۸	مرد
۶	۱۲۰ دقیقه	مدرسه	کارشناس ارشد مشاوره	دانش تجربی	مشاور تحصیلی	۲۴ سال	۴۹	مرد
۷	۱۲۰ دقیقه	مدرسه	کارشناس ارشد مشاوره	دانش تجربی	مشاور تحصیلی	۹ سال	۴۰	مرد
۸	۱۸۰ دقیقه	دانشگاه	دکتری مشاوره	دانش نظری	هیئت علمی	۵ سال	۴۳	مرد
۹	۱۵۰ دقیقه	مدرسه	دانشجوی دکتری مشاوره	دانش تجربی	مشاور تحصیلی	۵ سال	۴۴	مرد
۱۰	۱۲۰ دقیقه	مدرسه	کارشناس ارشد مشاوره	دانش تجربی	مشاور تحصیلی	۴ سال	۳۶	مرد

1. Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) Test
2. Bartlett's test of sphericity
3. First Order Confirmatory Factor Analysis
4. Second Order Confirmatory Factor Analysis

یافته‌های پژوهش

در مرحله اول کدگذاری باز، ۱۷۵ مفهوم به دست آمد. داده‌های مرحله دوم کدگذاری باز، در قالب ۲۹ مقوله عمده طبقه‌بندی شد. در مرحله کدگذاری محوری، ۱۲ مقوله هسته تعیین شد. در بخش کدگذاری گزینشی، این ۱۲ مقوله هسته به سطح انتزاعی بالاتر ارتقاء و برحسب ویژگی‌های شرایطی، تعاملی/راهبردی و پیامدی طبقه‌بندی شد. بر این اساس، داده‌های لازم برای پاسخ دادن به سؤال‌های پژوهش به دست آمد. پاسخ این سؤال‌ها به تفکیک عبارت‌اند از:

سؤال اول: عوامل و ملاک‌های هدایت تحصیلی در آموزش و پرورش کدام‌اند؟
عوامل و ملاک‌های الگوی هدایت تحصیلی در آموزش و پرورش در جدول ۲، ارائه شده است:

جدول ۲. عوامل و ملاک‌های تشکیل‌دهنده الگوی هدایت تحصیلی

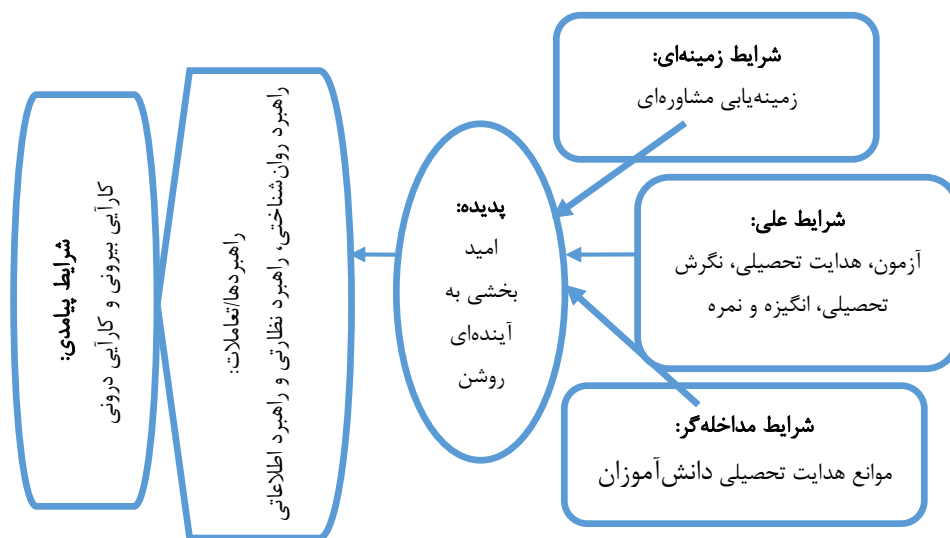
عوامل (مرحله کدگذاری محوری)	ملاک‌ها (مرحله کدگذاری باز)	کدهای انتخابی
آزمون	آزمون عملکرد	شرایط
	آزمون رغبت‌سنج	
	آزمون ظرفیت‌ها	
هدایت تحصیلی	راهنمایی با توجه به نیازهای جامعه	شرایط
	راهنمایی مبتنی بر استعدادها	
	راهنمایی با توجه به ارزش‌ها	
نگرش تحصیلی	نگرش مبتنی بر همتایان	شرایط
	نگرش اجتماعی	
	نگرش علمی - فرهنگی	
انگیزه	درونی	شرایط
	بیرونی	
نمره	نمره نظرات	شرایط
	نمره امتیازات	
زمینه‌یابی مشاوره‌ای	آماده‌سازی زمینه مشاوره	شرایط
	سازوکارهای مشاوره	
	خدمات مشاوره	
موانع هدایت تحصیلی دانش‌آموزان	نگرش اولیای دانش‌آموزان	راهبرد
	نداشتن برنامه‌ریزی	
	کم‌توجهی مربیان و مشاوران	
	مدرسه	
راهبرد روان‌شناختی	بیکاری فارغ‌التحصیلان	راهبرد
	دوری والدین از تحمیل نظر خود	
	خوداستعدادیابی دانش‌آموزان	
	خود رغبت‌یابی دانش‌آموزان	

	نظارت بر فرایند هدایت تحصیلی	راهبرد نظارتی
	آگاهی بخشی	راهبرد اطلاعاتی
	تأمین آینده شغلی	کارآیی بیرونی
پیامد	انتخاب متناسب رشته تحصیلی	
	متبلور شدن استعدادها	کارآیی درونی
	علمی شدن انتخاب رشته	

سؤال دوم: الگوی هدایت تحصیلی متناسب با آموزش و پرورش کدام است؟

برای پاسخ به این سؤال، در جهت ارایه یک الگوی تلفیقی، همگرا و برخوردار از سطح انتزاعی بالا، بار دیگر ۱۲ مقوله هسته، به سطح انتزاعی بالاتر ارتقاء داده شد. در این راستا، در جدول ۳، مقوله‌های هسته، بار دیگر از نو ادغام شده است. در این جدول، تمام مقوله‌های هسته، برحسب ویژگی‌های شرایطی (علی، زمینه‌ای و مداخله‌ای)، تعاملی/راهبردی و پیامدی طبقه‌بندی شده است. بر اساس جدول ۳، شرایط علی الگوی هدایت تحصیلی مبتنی بر پنج گد محوری آزمون (آزمون عملکرد، آزمون رغبت‌سنج، آزمون ظرفیت‌ها)، هدایت تحصیلی (راهنمایی با توجه به نیازهای جامعه، راهنمایی مبتنی بر استعدادها، راهنمایی با توجه به ارزش‌ها و راهنمایی بر اساس انتظارات والدین)، نگرش تحصیلی (نگرش مبتنی بر همتایان، نگرش اجتماعی و نگرش علمی-فرهنگی)، انگیزه (درونی و بیرونی)، نمره (نمره نظرات و نمره امتیازات) است. شرایط زمینه‌ای الگوی هدایت تحصیلی مبتنی بر یک گد محوری زمینه‌یابی مشاوره‌ای (آماده‌سازی زمینه مشاوره، سازوکارهای زمینه مشاوره و خدمات مشاوره) است. شرایط مداخله‌ای هدایت تحصیلی مبتنی بر یک گد محوری موانع هدایت تحصیلی دانش‌آموزان (اولیای دانش‌آموزان، نداشتن برنامه‌ریزی، کم‌توجهی مربیان و مشاوران مدرسه، بیکاری فارغ‌التحصیلان، سوگیری رشته‌ای و بی‌توجهی به رشته‌های فنی) است. راهبردها/تعاملات الگوی هدایت تحصیلی مبتنی بر سه گد محوری راهبرد روان‌شناختی (دوری والدین از تحمیل نظر خود، خود استعدادیابی دانش‌آموزان و خود رغبت یابی دانش‌آموزان)، راهبرد نظارتی (نظارت بر فرایند هدایت تحصیلی و راهبرد اطلاعاتی) (آگاهی بخشی) است. پیامدهای الگوی هدایت تحصیلی، نیز مبتنی بر دو گد محوری کارآیی بیرونی (تأمین آینده شغلی و انتخاب متناسب رشته تحصیلی) و کارآیی درونی (متبلور شدن استعدادها و علمی شدن انتخاب رشته) است.

مقوله‌های هسته استخراج شده	نوع مقوله (کدگذاری انتخابی با گزینشی)
آزمون	شرایط علی
هدایت تحصیلی	
نگرش تحصیلی	
انگیزه	شرایط زمینه‌ای
نمره	
زمینه‌یابی مشاوره‌ای	شرایط زمینه‌ای
موانع هدایت تحصیلی دانش‌آموزان	شرایط مداخله‌ای
راهبرد روان‌شناختی	تعاملی/راهبردی
راهبرد نظارتی	
راهبرد اطلاعاتی	
کارآیی بیرونی	پیامدی
کارآیی درونی	

شکل ۲. الگوی هدایت تحصیلی به‌مثابه «امید به آینده‌ای روشن»

همان‌طور که در جدول ۳ مشخص است، تمام مقوله‌های هسته در قالب مقوله‌های شرایطی، تعاملی/راهبردی و پیامدی طبقه‌بندی شده است. با توجه به اینکه، مقوله‌های مذکور فراوان، مشابه و متداخل هستند، لازم است، بار دیگر دست به کدگذاری محوری زد و انتزاعی‌ترین مقوله را انتخاب کرد. این مقوله که، که مقوله هسته نهایی یا اصلی نام دارد، از انتزاعی‌ترین سطح مفهومی برخوردار بوده و تمام

مقوله‌های مندرج در جدول ۳ را در برمی‌گیرد. بر این اساس، مقوله «امید به آینده‌ای روشن»، به‌عنوان اصلی‌ترین و نهایی‌ترین مقوله هسته انتخاب شد. این مقوله، به اندازه کافی انتزاعی است و توان دربرگیری سایر مقوله‌ها را دارد. از طرف دیگر، این مقوله، از نظر مفهومی، مناسبت تام با یافته‌های کیفی دارد. به دیگر سخن، هدف اصلی هدایت تحصیلی، نویدبخشی آینده‌ای پرافتخار برای دانش‌آموزان است. بر همین اساس، «امید به آینده‌ای روشن»، مقوله هسته اصلی است.

در شکل ۲، الگوی هدایت تحصیلی ارائه شده است. این الگو، بیانگر این حقیقت است که هدایت تحصیلی پدیده‌ای چندعاملی است که متأثر از شرایط علی، شرایط مداخله‌ای و شرایط زمینه‌ای است. شرایط علی، منجر به توسعه هدایت تحصیلی می‌شود. شرایط مداخله‌ای، به منزله راهبرد عمل/تعامل است که مانعی برای هدایت تحصیلی است. علاوه‌براین، شرایط زمینه‌ای، میدان رویدادهای مربوط به هدایت تحصیلی را تشکیل داده و مجموعه شرایط خاصی را به وجود می‌آورد که در بطن آن راهبردهای کنش/واکنش هدایت تحصیلی انجام می‌شود. شرایط مزبور، در امتداد با یکدیگر و به‌صورت یک کلیت واحد روی پدیده «امید به آینده‌ای روشن» تأثیر می‌گذارند. کارکرد درست پدیده «امید به آینده‌ای روشن» مستلزم تعاملات و اتخاذ راهبردهای خاص است. در سایه این تعاملات/راهبردها، پیامدها و نتایجی برای هدایت تحصیلی حاصل می‌شود.

سؤال سوم: میزان اعتبار عوامل و ملاک‌های هدایت تحصیلی در آموزش و پرورش از دیدگاه خبرگان علمی چقدر است؟

برای پاسخ به سؤال‌های بخش کمی پژوهش، ابتدا مقادیر آزمون کیزر-میر-الکین و آزمون کرویت بارتلت، مورد آزمون قرار گرفت. آزمون کیزر-میر-الکین، شاخص کفایت نمونه‌گیری نام دارد و مقادیر مشاهده‌شده با همبستگی جزئی را مقایسه می‌کند. وقتی، مقدار آزمون کیزر-میر-الکین بیش‌تر از $0/6$ باشد، آزمون‌های مزبور قابل انجام است. آزمون کرویت بارتلت، نیز نشان‌دهنده معنی‌داری ماتریس داده‌ها برای انجام مدل‌یابی معادلات ساختاری است؛ و معنی‌داری آزمون کرویت بارتلت، حداقل شرط لازم برای انجام این آزمون‌ها است (زارع و همکاران، ۱۳۹۹). در جدول ۴، نتایج آزمون کیزر-میر-الکین و آزمون کرویت بارتلت ارایه شده است.

جدول ۴. مقادیر آزمون کیزر-میر-الکین و آزمون کرویت بارتلت

شاخص کفایت نمونه‌گیری (آزمون کیزر-میر-الکین)	۰/۸۳۲
آماره مجذور خی	۳۱۲۳/۹۴۶
درجه آزادی	۴۰۶
سطح معنی‌داری	۰/۰۰۰

همان‌طور که در جدول فوق مشخص است، مقدار آزمون کیزر-میر-الکین برابر با $0/۸۳۲$ است. بنابراین، اندازه نمونه برای تحلیل عاملی مناسب است. همچنین، مقدار احتمال خطای آزمون بارتلت کوچک‌تر از سطح $0/۰۰۱$ است. بنابراین، شرط لازم برای انجام مدل‌یابی معادلات ساختاری فراهم شده است. با توجه

به توضیحات بالا، در جدول ۵، نتیجه بررسی معنی‌داری تحلیل عاملی تأییدی مرتبه اول ملاک‌های الگوی هدایت تحصیلی؛ و در جدول ۶، نتیجه بررسی معنی‌داری تحلیل عاملی تأییدی مرتبه دوم عوامل الگوی هدایت تحصیلی به همراه رتبه و نتیجه معنی‌داری آن‌ها ارائه شده است. در شکل ۳، نیز مدل‌یابی معادلات ساختاری سازه هدایت تحصیلی ارائه شده است. همان‌گونه که داده‌های این جداول و شکل ۳، نشان می‌دهد، تمام عوامل و ملاک‌های الگوی هدایت تحصیلی از اعتبار بسیار بالایی برخوردار هستند.

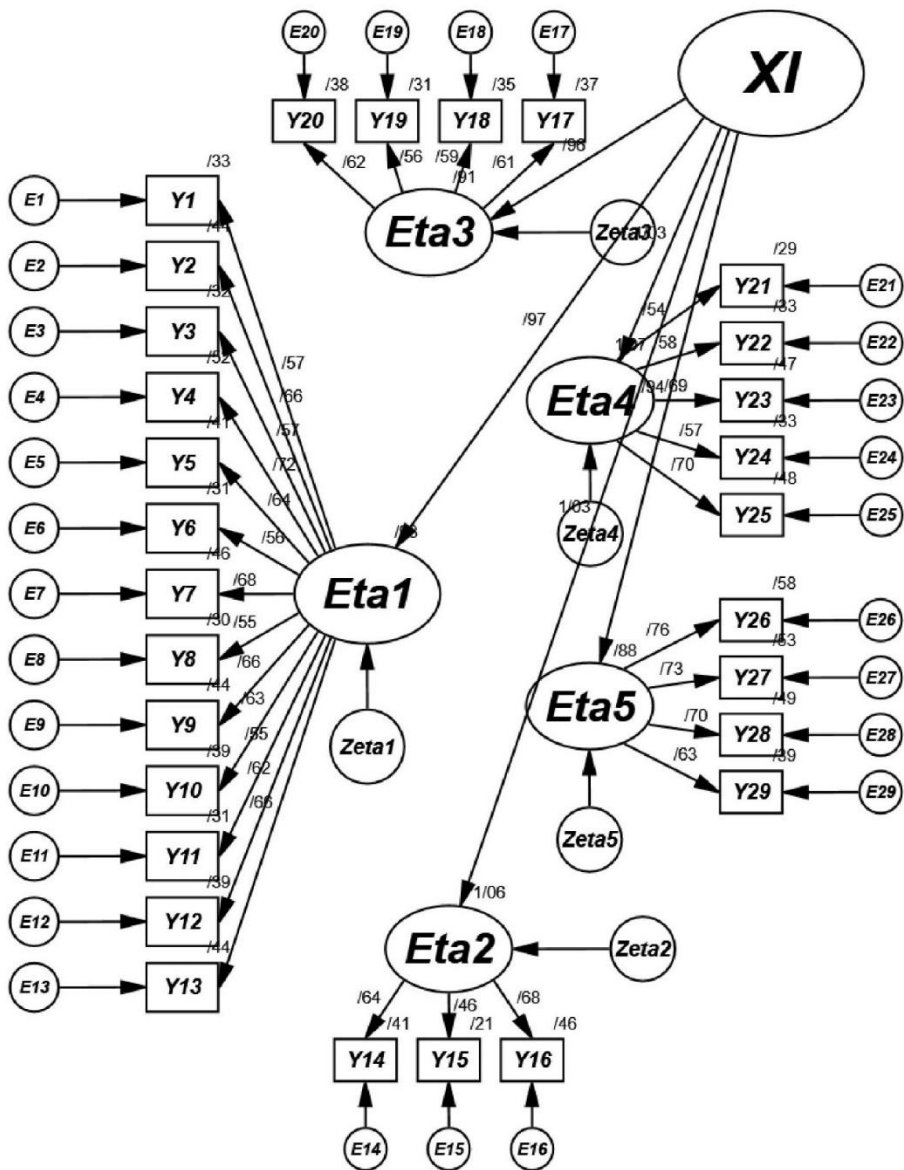
جدول ۵. بررسی معنی‌داری تحلیل عاملی تأییدی مرتبه اول ملاک‌های الگوی هدایت تحصیلی

نتیجه	بار عاملی	ملاک‌ها (مقوله‌های عمده)
>۰/۳۰ تأیید	۰/۵۲	آزمون عملکرد
>۰/۳۰ تأیید	۰/۶۴	آزمون رغبت‌سنج
>۰/۳۰ تأیید	۰/۴۷	آزمون ظرفیت‌ها
>۰/۳۰ تأیید	۰/۶۷	راهنمایی با توجه به نیازهای جامعه
>۰/۳۰ تأیید	۰/۷۱	راهنمایی مبتنی بر استعدادها
>۰/۳۰ تأیید	۰/۵۸	راهنمایی با توجه به ارزش‌ها
>۰/۳۰ تأیید	۰/۷۷	راهنمایی بر اساس انتظارات والدین
>۰/۳۰ تأیید	۰/۵۹	نگرش مبتنی بر همتایان
>۰/۳۰ تأیید	۰/۶۲	نگرش اجتماعی
>۰/۳۰ تأیید	۰/۷۰	نگرش علمی- فرهنگی
>۰/۳۰ تأیید	۰/۵۲	درونی
>۰/۳۰ تأیید	۰/۶۳	بیرونی
>۰/۳۰ تأیید	۰/۶۲	نمره نظرات
>۰/۳۰ تأیید	۰/۵۲	نمره امتیازات
>۰/۳۰ تأیید	۰/۸۴	آماده‌سازی زمینه مشاوره
>۰/۳۰ تأیید	۰/۶۴	سازوکارهای مشاوره
>۰/۳۰ تأیید	۰/۴۰	خدمات مشاوره
>۰/۳۰ تأیید	۰/۶۵	نگرش اولیای دانش‌آموزان
>۰/۳۰ تأیید	۰/۶۷	نداشتن برنامه‌ریزی
>۰/۳۰ تأیید	۰/۵۳	کم‌توجهی مربیان و مشاوران مدرسه
>۰/۳۰ تأیید	۰/۵۵	بیکاری فارغ‌التحصیلان
>۰/۳۰ تأیید	۰/۹۳	سوگیری رشته‌ای
>۰/۳۰ تأیید	۰/۵۴	خوداستعدادیابی دانش‌آموزان
>۰/۳۰ تأیید	۰/۷۴	خود رغبت‌یابی دانش‌آموزان
>۰/۳۰ تأیید	۰/۵۷	نظارت بر فرایند هدایت تحصیلی
>۰/۳۰ تأیید	۰/۷۵	آگاهی‌بخشی
>۰/۳۰ تأیید	۰/۷۴	تأمین آینده شغلی
>۰/۳۰ تأیید	۰/۷۵	انتخاب متناسب رشته تحصیلی
>۰/۳۰ تأیید	۰/۶۶	متبلور شدن استعدادها

نتیجه	بار عاملی	ملاکها (مقوله‌های عمده)
۰/۳۰ > تأیید	۰/۶۹	علمی شدن انتخاب رشته

جدول ۶. تحلیل عاملی تأییدی مرتبه دوم عوامل الگوی هدایت تحصیلی

رتبه	نتیجه	بار عاملی	نماد	عاملها	زیرعاملها
					آزمون
					هدایت تحصیلی
					نگرش تحصیلی
					انگیزه
					نمره
۳	۰/۳۰ > تأیید	۰/۹۶۶	Eta1	شرایط عالی	زمینه‌یابی مشاوره‌ای
۲	۰/۳۰ > تأیید	۱/۰۲۹	Eta2	شرایط زمینه‌ای	موانع هدایت تحصیلی دانش‌آموزان
۴	۰/۳۰ > تأیید	۰/۹۵۶	Eta3	شرایط مداخله‌ای	راهبرد روان‌شناختی
۱	۰/۳۰ > تأیید	۱/۰۳۳	Eta4	تعاملی/راهبردی	راهبرد نظارتی
					راهبرد اطلاعاتی
۵	۰/۳۰ > تأیید	۰/۹۳۹	Eta5	پیامدی	کارآیی بیرونی
					کارآیی درونی

شکل ۳. مدلیابی معادلات ساختاری سازه هدایت تحصیلی

سؤال چهارم: آیا الگوی طراحی شده هدایت تحصیلی آموزش و پرورش از برازش برخوردار است؟ در جدول ۷، شاخص‌های برازش تحلیل عاملی مرتبه دوم الگوی هدایت تحصیلی ارائه شده است. با توجه به معنی‌دار بودن تمام شاخص‌های برازش، نتیجه‌گیری می‌شود، برازش مدل ارائه‌شده هدایت تحصیلی بسیار مطلوب است.

جدول ۷. شاخص‌های برآزش تحلیل عاملی مرتبه دوم الگوی هدایت تحصیلی

مشخصه	نماد	برآورد	نتیجه
نسبت مجذور خی به درجه آزادی	CMIN/DF	۴/۴۷۴	<۰/۰۵ تأیید
شاخص ریشه دوم میانگین مربعات باقیمانده	RMSEA	۰/۰۴۳	<۰/۰۵ تأیید
شاخص نکویی برآزش	GFI	۱/۰۰۰	>۰/۹۰ تأیید
شاخص تعدیل‌شده نکویی برآزش	AGFI	۱/۰۰۰	>۰/۹۰ تأیید
شاخص برآزش تطبیقی	CFI	۱/۰۰۰	>۰/۹۰ تأیید
شاخص برآزش هنجار شده بنتلر بونت	NFI	۱/۰۰۰	>۰/۹۰ تأیید
شاخص برآزش توکر-لويس	TLI	۰/۹۸۲	>۰/۹۰ تأیید
شاخص برآزش افزایشی	IFI	۰/۹۲۶	>۰/۹۰ تأیید
شاخص برآزش نسبی	RFI	۱/۰۰۰	>۰/۹۰ تأیید
شاخص نسبت اقتصاد	PRATIO	۰/۹۱۶	>۰/۵۰ تأیید
شاخص برآزش هنجار شده مقتصد	PNFI	۰/۵۶۲	>۰/۵۰ تأیید
شاخص برآزش تطبیقی مقتصد	PCFI	۰/۵۱۵	>۰/۵۰ تأیید

بحث و نتیجه‌گیری

هدف پژوهش حاضر «طراحی الگوی هدایت تحصیلی و اعتباریابی این الگو» بود. در بخش کیفی، به منظور ارائه الگوی هدایت تحصیلی از روش پژوهش نظریه داده بنیاد استفاده شد و الگوی هدایت تحصیلی طراحی شد. سپس، اعتباریابی الگو از طریق روش مدل‌یابی معادلات ساختاری، انجام شد و برآزش آن تأیید شد. بر اساس نتایج پژوهش، یکی از ابعاد شرایط علی الگوی هدایت تحصیلی مبتنی بر توجه به آزمون (آزمون عملکرد، آزمون رغبت‌سنج، آزمون ظرفیت‌ها) است. برگزاری آزمون عملکرد، رغبت‌سنج و ظرفیت‌ها، مستلزم مدیریت سازوکارهای مشاوره‌ای از سوی مدیران و رهبران آموزشی در مدرسه است. مادامی که چنین بستری فراهم شود، هدایت تحصیلی دانش‌آموزان بر اساس انتخاب رشته تحصیلی متناسب با توانایی‌های آن‌ها به‌طور متناسب صورت می‌پذیرد. این یافته، با مطالعه (Paschal & Mkulu, 2021)، همسو بوده است. نتایج پژوهش این پژوهشگران بیان می‌کند، فراهم‌سازی سازوکارهای مشاوره در مدرسه و توسعه آن‌ها برای تسهیل بخشی انتخاب رشته تحصیلی دانش‌آموزان، از وظایف مدیران مدارس است. در چنین حالتی است که امکان انتخاب رشته تحصیلی متناسب و مبتنی بر استعدادها و علائق دانش‌آموزان میسر می‌شود (Iatrellis, Kameas & Fitsilis, 2017). به‌علاوه، یکی از ابعاد شرایط علی الگوی هدایت تحصیلی، توجه به نگرش تحصیلی (نگرش مبتنی بر همتایان، نگرش اجتماعی و نگرش علمی- فرهنگی) دانش‌آموزان است. این یافته، با نتایج مطالعات (Fatchurahman, Setiawan & Karyanti, 2021؛ McCray, Beachum & Reggio, 2021) همسویی دارد. نتایج پژوهش این پژوهشگران، نشان می‌دهد، بهبود نگرش دانش‌آموزان نسبت به رشته‌های تحصیلی از طریق ارتقای سطح اطلاعات آن‌ها در هدایت تحصیلی مؤثر است. نگرش دانش‌آموزان وابسته به میزان آگاهی آن‌ها نسبت به رشته‌های تحصیلی است. در صورتی که اطلاعات آن‌ها محدود باشد، به همان اندازه انتخاب رشته تحصیلی برای آن‌ها محدود می‌شود. از این‌رو، باید مدیران و

رهبران آموزشی، سطح آگاهی دانش‌آموزان و البته اولیای آن‌ها را در رابطه با کاربرد رشته‌های تحصیلی مختلف افزایش دهند تا حدی که دامنه انتخاب رشته برای آن‌ها گسترش یابد. یکی دیگر از ابعاد شرایط علی‌الگوی هدایت تحصیلی توجه به انگیزه (درونی و بیرونی) دانش‌آموزان برای تحصیل است. این یافته، با نتایج مطالعات (Rowell & Hong, 2013)؛ (Mimis & et al, 2019) همسویی دارد. نتایج پژوهش این پژوهشگران نشان می‌دهد، هدایت تحصیلی وابسته به توجه و انگیزه دانش‌آموزان است. بنابراین، ایجاد فضای آموزشی انگیزه‌ساز به منظور هدایت تحصیلی دانش‌آموزان لازم است. یکی دیگر از ابعاد شرایط علی‌الگوی هدایت تحصیلی، توجه به نمره (نمره نظرات و نمره امتیازات) دانش‌آموزان است. یکی از عوامل مؤثر بر انتخاب رشته تحصیلی متناسب برای دانش‌آموزان، توجه دقیق به فرم‌های نظرسنجی براساس نمرات کارنامه آن‌ها است. کم‌توجهی به فرم‌های مبتنی بر نمرات کارنامه دانش‌آموزان و یا پرکردن سراسری و به تبعیت از سایر همکلاسی‌ها و دوستان موجب می‌شود که در انتخاب رشته تحصیلی دچار اشتباه شوند. بنابراین، از آنجا که، استعدادها دانش‌آموزان همسان نیست و تفاوت‌های فردی بین‌شان وجود دارد، مشکلات تحصیلی برای آن‌ها به وجود می‌آید. همچنین، یکی از ابعاد شرایط علی‌الگوی هدایت تحصیلی، راهنمایی مبتنی بر نیازهای جامعه است. این یافته، با نتایج مطالعات (To'lanovich, 2021)؛ (Kaso, Nurjihad, Ilham & Aswar, 2021) همسویی دارد. نتایج پژوهش این پژوهشگران نشان می‌دهد، دانش‌آموزان باید بر اساس نیازهای جامعه به انتخاب رشته اقدام کنند و هدایت تحصیلی شوند. مادامی که دانش‌آموزان در رشته‌های تحصیلی محدودی، از قبیل ریاضی و یا علوم تجربی، دست به انتخاب زنند، امکان اشتغال‌زایی‌شان در آینده به همان نسبت کمتر خواهد بود. این در صورتی است که جامعه به همه رشته‌های تحصیلی، به‌ویژه رشته‌های فنی-حرفه‌ای نیاز دارد. بنابراین، هدایت تحصیلی نباید صرفاً بر اساس علاقه حجمی، گروهی و تقلیدی برای دانش‌آموزان صورت پذیرد، بلکه، بیشتر باید ویژگی‌های شخصیتی، علاقه، استعداد و نیازهای شغلی جامعه در نظر گرفته شود.

یافته‌های پژوهش در مورد شرایط زمینه‌ای الگوی هدایت تحصیلی با عنوان زمینه‌یابی مشاوره‌ای (آماده‌سازی زمینه مشاوره، سازوکارهای زمینه مشاوره و خدمات مشاوره)، با مطالعات (Jaradat, & Mustafa, 2017)؛ (Paschal & Mkulu, 2021)، همسویی دارد. خدمات مشاوره‌ای با رویکرد بهره‌گیری از راهبرد افزایش اطلاعات دانش‌آموزان در رابطه با رشته‌های تحصیلی موجب پویایی و ماندگاری رشته‌ها می‌شود و همه آن‌ها براساس انتخاب دانش‌آموزان، فعال باقی می‌مانند. این در حالی است، رشته‌هایی که از طرف دانش‌آموزان انتخاب نمی‌شوند، به تدریج حذف می‌شوند؛ در صورتی که به همه آن‌ها در جامعه نیاز است. یافته‌های پژوهش، نیز درباره شرایط مداخله‌ای الگوی هدایت تحصیلی با عنوان موانع هدایت تحصیلی (اولیای دانش‌آموزان، نداشتن برنامه‌ریزی، کم‌توجهی مربیان و مشاوران مدرسه و بیکاری فارغ‌التحصیلان)، با مطالعات (Mu & Fosnacht, 2019) همسویی دارد. نتایج پژوهش این پژوهشگران نشان می‌دهد، جو مشاوره‌ای بیشتر از نمره در نگرش و جذب دانش‌آموزان به رشته‌های تحصیلی اثرگذار است. روابط بین مشاوره و توسعه ذهنیت دانش‌آموزان در هدایت تحصیلی آنان نقش مهمی ایفا می‌کند. این امر در حالی است که، مدیران و رهبران آموزشی، برنامه‌ریزی متناسبی برای نظام مشاوره‌ای مدرسه خود تدوین

نمی‌کنند. بنا به مطالعه (Kaso & et al, 2021) پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان وابسته به برنامه‌ریزی مدیران مدارس است و نداشتن برنامه‌ریزی در این رابطه موجب می‌شود که دانش‌آموزان نتوانند در مسیر درستی برای تحصیل و یادگیری قرار گیرند.

یافته‌های پژوهش در زمینه راهبردها/تعاملات الگوی هدایت تحصیلی در سه کُد محوری راهبرد روان‌شناختی (خودداری والدین از تحمیل نظر خود، خوداستعدادیابی دانش‌آموزان و خود رغبت‌یابی دانش‌آموزان)، راهبرد نظارتی (نظارت بر فرایند هدایت تحصیلی) و راهبرد اطلاعاتی (آگاهی‌بخشی)، با مطالعه (Ajanovski, 2018) همسو است. پژوهش این پژوهشگر نشان می‌دهد، هدایت تحصیلی دانش‌آموزان با راهبردهای روان‌شناختی، اطلاعاتی و نظارتی در رابطه است. در صورتی که دانش‌آموزان، دور از اعمال خودخواهانه نظرات والدین، در مسیر تحصیلی درستی قرار گیرند؛ و از راهبردهای اطلاع‌بخشی استفاده کنند؛ و بر امور انتخاب رشته تحصیلی آن‌ها، نیز نظارت شود، شاهد توزیع متناسبی از جمعیت دانش‌آموزی در گستره رشته‌های مختلف تحصیلی خواهیم بود. یافته‌های پژوهش، نیز درباره پیامدهای الگوی هدایت تحصیلی در دو کد محوری کارایی بیرونی (انتخاب مناسب رشته تحصیلی و تأمین آینده شغلی) و کارایی درونی (متبلور شدن استعدادها و علمی شدن انتخاب رشته)، با نتایج مطالعات (Walker et al, 2017)؛ & (Iatrellis & et al, 2017) همسویی دارد. نتایج مطالعات این پژوهشگران نشان می‌دهد، انتخاب رشته تحصیلی بر اساس کارایی بیرونی و تأمین آینده شغلی، از یک سو منجر به متبلور شدن استعدادهای دانش‌آموزان می‌شود؛ و از سوی دیگر، آینده شغلی آن‌ها بهتر تأمین می‌گردد.

الگوی طراحی و اعتباریابی شده هدایت تحصیلی، مستلزم توجه به شرایط علی، شرایط زمینه‌ای، شرایط مداخله‌ای، راهبردها/تعاملات و شرایط پیامدی است. اگر مدیران آموزشی به همراه مشاوران مجرب، به تمام عوامل موجود در الگو واقف باشند؛ و نیز شرایط علی هدایت تحصیلی شناسایی شده در الگو را مورد کنکاش و تحلیل قرار دهند؛ شرایط مداخله‌ای را کنترل کنند؛ شرایط زمینه‌ای را برای دانش‌آموزان مشخص کنند؛ و نیز راهبردها/تعاملات را با اطلاعات کامل و آگاهی‌های لازم، به همراه اولیا، به مرحله عمل برسانند؛ به‌طور مسلم، پیامدهای الگو، در آموزشگاه‌ها و مدارس اجرایی خواهد شد. در نتیجه، تأمین آینده شغلی، رضایت‌مندی دانش‌آموزان و دانشجویان از رشته تحصیلی، کاهش افت تحصیل و ترک تحصیل رقم خواهد خورد. در صورتی که، عوامل الگوی حاضر، به درستی برقرار شوند، انتخاب رشته دانش‌آموزان کاملاً علمی خواهد بود و نتیجه آن متبلور شدن استعدادها، عدم خستگی و عدم بیکاری فارغ‌التحصیلان خواهد شد. بنابراین، توجه به این الگو، به‌عنوان مبنایی برای برنامه‌ریزی مدیران و رهبران آموزشی در جهت هدایت تحصیلی قابل تأمل و ملاحظه است.

همانند تمام پژوهش‌ها، پژوهش حاضر نیز از محدودیت‌هایی برخوردار بود. این محدودیت‌ها عبارت بودند از: کمبود متخصصان و خبرگان در حوزه هدایت تحصیلی؛ محدود کردن قلمرو تحقیق به دلیل هزینه‌بر بودن توسعه قلمرو جغرافیایی؛ و همکاری ضعیف اساتید و اندیشمندان برای شرکت در مصاحبه. علی‌رغم محدودیت‌های مزبور، پژوهش حاضر، بر اساس یافته‌های پژوهشی، دارای پیشنهادها ارزشمندی است. بر این اساس، پیشنهاد می‌شود، سؤالات آزمون علاقه و رغبت‌سنج طوری طراحی شود که ویژگی‌های

شخصیتی دانش‌آموزان را شناسایی کند. مشاوران به مقوله‌های آموزشی و انگیزشی تجهیز شوند. مدیران مدارس در حوزه روان‌شناسی توانمندسازی شوند، به‌گونه‌ای که نسبت به اجرای آزمون‌ها برای انتخاب رشته تحصیلی دانش‌آموزان آگاهی یابند. شاخص تعداد مشاور به دانش‌آموز، که در حال حاضر در سطح بسیار نامطلوب است، به نسبت یک نفر مشاور برای هر پنجاه نفر دانش‌آموز، تغییر یابد. اختیارات لازم به مدیران واحدهای آموزشی تفویض شود که در جهت ارائه خدمات بیشتر، ساعت‌های کاری مشاوران را افزایش دهند. هدایت تحصیلی مبتنی بر آزمون، نگرش تحصیلی، انگیزه دانش‌آموزان، نمرات درسی و مجموع امتیازات آن‌ها صورت پذیرد. مدیران و رهبران آموزشی با فراهم‌سازی بستری جهت اطلاع‌بخشی به دانش‌آموزان، نگرش آن‌ها را در رابطه با رشته‌های تحصیلی مختلف بهبود بخشند. دوره‌های آموزشی جهت آشنا نمودن اولیاء با فرایند تحصیلی برگزار شود. در این راستا، در کلاس‌های آموزش خانواده، سرفصلی به‌نام هدایت تحصیلی گنجانده شود. مدیران و رهبران آموزشی، با آشناسازی دانش‌آموزان با مراکز تولیدی، صنعتی، خدماتی، انگیزه آن‌ها را برای انتخاب رشته‌هایی متناسب با توانمندی‌هایشان تقویت نمایند. در جهت به‌روز کردن و دادن دانش جدید به مشاوران تحصیلی، هر ساله دوره‌های ضمن خدمت در زمینه هدایت تحصیلی برگزار شود. برورشورهایی، درباره شغل‌ها و شرایط احراز آن‌ها، به مدارس ارسال و در اختیار دانش‌آموزان قرار گیرد. جهت ایجاد نگرش مطلوب، جلوگیری از بیکاری فارغ‌التحصیلان و بهبود بازار کار، در رسانه‌های عمومی، نسبت به معرفی افراد موفق و سرآمد در رشته‌های فنی و حرفه‌ای اقدام شود و از این طریق فرهنگ‌سازی صورت گیرد. همچنین، امکان حضور افراد موفق رشته‌های فنی و حرفه‌ای یا کار و دانش در مدارس و گفت‌وگو با دانش‌آموزان فراهم شود.

ملاحظات اخلاقی

فرآیند انجام پژوهش حاضر، منطبق با اصول اخلاق حرفه‌ای پژوهش بوده است.

حامی مالی

پژوهش حاضر بدون داشتن حامی مالی انجام شده است.

تعارض منافع

پژوهش حاضر، فاقد هرگونه تعارض منافع است.

References

Ajanovski, V. (2018, June). Personalized Long-term Student Guidance Towards Graduation. In *EdMedia Innovate Learning* (pp. 1449-1454). Association for the Advancement of Computing in Education (AACE).

AminBidokhti, A., & Daraei, M. (2011). A Study of the Reasons for Slight Preference of Talented Girls towards Humanities in Semnan high Schools. *Journal of New Approaches in Educational Administration*, 2(5), 1-28. [In Persian]

Askari Sarkohnani, T., & Ranjbar Kalibi, M. (2017). Investigating the effect of academic guidance in choosing a discipline according to students' abilities. *Bandar*

Abbas: *The fourth provincial scientific research conference from the teacher's point of view*. [In Persian]

Bahadur, H., O'liai, S., & Bagheri, A. (2014). Presenting a model to identify effective factors in guiding students' studies using decision tree and neural network. Tehran: *The second national congress of new technologies of Iran with the aim of achieving sustainable development*. [In Persian]

Barati, H., & Khobchere, M. (2022). Identify Strategies for Teaching Skill And Workshop Courses During The COVID-19 Pandemic. *Research in Teaching, 10*(2), 38-22. [In Persian]

Bashokoo-Ajirloo, H., Zahed-Babolan, A., Akbari, T., & Khaleghkhan, A. (2022). Qualitative And Data Base Model of Teachers' Talent Development (Case Study: Ardabil Primary School Teachers). *Research in Teaching, 10*(2), 169-144. [In Persian]

Carman, K. L., & Workman, T. A. (2017). Engaging patients and consumers in research evidence: applying the conceptual model of patient and family engagement. *Patient education and counseling, 100*(1), 25-29.

Davoudi, M., & Ranjbarfard, M. (2017). Investigating the influencing factors on academic guidance in the new education system of Iran. Karaj: *The second international conference on new research achievements in humanities and social and cultural studies*. [In Persian]

Ehlert, M., Finger, C., Rusconi, A., & Solga, H. (2017). Applying to college: Do information deficits lower the likelihood of college-eligible students from less-privileged families to pursue their college intentions? Evidence from a field experiment. *Social science research, 67*, 193-212.

Fatchurahman, M., Setiawan, M. A., & Karyanti, K. (2021). The development of group healing storytelling model in multicultural counselling services in Indonesian schools: Examination of disciplinary cases. *The Education and science journal, 23*(4), 157-180.

Gordon, V. N. (2006). *Career advising: An academic advisor's guide*. John Wiley & Sons.

Haddadi, F. (2015). Managers and educational guidance process. *School Management Development, 113*, 44-46. [In Persian]

Hendriyati, P., Agustin, F., Rahardja, U., & Ramadhan, T. (2022). Management information systems on integrated student and lecturer data. *Aptisi Transactions on Management (ATM), 6*(1), 1-9.

Iatrellis, O., Kameas, A., & Fitsilis, P. (2017). Academic advising systems: A systematic literature review of empirical evidence. *Education Sciences, 7*(4), 90.

Jama, M. P. (2016). Academic guidance for undergraduate students in a South African medical school: can we guide them all? *Journal of Student Affairs in Africa, 4*(2), 13-24.

Jaradat, M. S., & Mustafa, M. B. (2017). Academic advising and maintaining major: Is there a relation? *Social Sciences*, 6(4), 151.

Jarvin, L., & Subotnik, R. F. (2021). Understanding elite talent in academic domains: A developmental trajectory from basic abilities to scholarly productivity/artistry. In *The handbook of secondary gifted education* (pp. 217-235). Routledge.

Kaso, N., Nurjihad, A., Ilham, D., & Aswar, N. (2021). Facebook and its Impact on Students' Learning Achievement at State Islamic High School of Palopo. *Jurnal Studi Guru Dan Pembelajaran*, 4(1), 1-15.

Khadim Masjidi, H., & Qanbari, A. (2014). The role of public media such as television and radio in improving students' academic guidance. Isfahan: *The first international conference on accounting, management auditing and economics*. [In Persian]

King, M., & Kerr, T. J. (2005). *Challenging and supporting the first year student: A handbook for improving the first year of college* (pp. 320-338).

Liu, Y., & Qu, Y. (2023). Discussion on the Academic Guidance Strategy Based on the Students' Personalities under the Undergraduate Tutor System. In *SHS Web of Conferences* (Vol. 152, p. 03001). EDP Sciences.

Maleki, S., Zahed babelan, A., Khaleghkhah, A., & Taqavi, H. (2022). Designing A Paradigmatic Model of The School of Life: Based on Grounded Theory. *Research in Teaching*, 10(3), 330-300. [In Persian]

McCray, C. R., Beachum, F. D., & Reggio, P. F. (2021). *School leadership in a diverse society: Helping schools prepare all students for success*. IAP.

Mimis, M., El Hajji, M., Es-saady, Y., Oueld Guejdi, A., Douzi, H., & Mammass, D. (2019). A framework for smart academic guidance using educational data mining. *Education and Information Technologies*, 24, 1379-1393.

Mojtabazadeh, M., Abbaspour, A., Makeki, H., & Farasatkah, M. (2018). Accreditation and Quality Assurance Model of Iran's Higher Education System from the Perspective of the Experts. *Journal of Research in Educational Science*, 12(42), 7-24.

Mu, L., & Fosnacht, K. (2019). Effective advising: How academic advising influences student learning outcomes in different institutional contexts. *The Review of Higher Education*, 42(4), 1283-1307.

Namdar, A., Karimi, S., Zyaie, G., & Abbasi, N. Z. (2020). The effect of teaching academic group counseling on the sense of connectedness with school and academic engagement of students. *Rooyesh*, 9(7), 77-84. [In Persian]

Navidi, A. (2018). Academic Guidance in Iranian Educational System: Practical Experiences and Lasting Challenges. *Quarterly Journal of Education*, 34 (1), 9-34. [In Persian]

Neves, J., & Hillman, N. (2017). Student academic experience survey. *Higher Education Policy Institute and Higher Education Academy*, 12, 47-48.

O'Leary, N., Salmon, N., O'Donnell, M., Murphy, S., & Mannion, J. (2023). Interprofessional education and practice guide: profiling readiness for practice-based IPE. *Journal of Interprofessional Care*, 37(1), 150-155.

Paschal, M. J., & Mkulu, D. G. (2021). *Teacher-students' relationship and students' academic performance in public secondary schools in Magu District, Tanzania*.

Rangnekar, R. H., Suratwala, K. P., Krishna, S., & Dhage, S. (2018, August). Career prediction model using data mining and linear classification. In *2018 fourth international conference on computing communication control and automation (ICCUBEA)* (pp. 1-6). IEEE.

Rezaei Madani, M., Kalantar Hormozi, A., & Naeimi, E. (2019). The survey of the process of new academic guidance in ninth grade from the perspective of school counselors. *Counseling Culture and Psychotherapy*, 10(39), 27-48. [In Persian]

Rowell, L., & Hong, E. (2013). Academic motivation: Concepts, strategies, and counseling approaches. *Professional School Counseling*, 16(3), 2156759X1701600301.

Salehi Najafabadi, R. (2013). *Development of the academic counseling model and its impact on the academic success of first year high school students in Shahrekord*. Doctoral thesis of Isfahan University, Faculty of Psychology and Educational Sciences. [In Persian]

Siegle, D., Rubenstein, L. D., & Mitchell, M. S. (2014). Honors students' perceptions of their high school experiences: The influence of teachers on student motivation. *Gifted child quarterly*, 58(1), 35-50.

Souck, E. N., & NJI, M. G. (2017). The effects of school facilities on internal efficiency: The case of selected bilingual secondary schools in Yaounde Centre. *World Journal of Research and Review*, 4(4), 262822.

Swanson, J. L., & Fouad, N. A. (2014). *Career theory and practice: Learning through case studies*. Sage publications.

Talezari, M. (2015). Investigating the effective factors on the academic and career guidance of students of the new secondary education system of Shahrood city. Tehran: *The second international conference on management and information and communication technology*. [In Persian]

Talezari, M., Hosseini, A., & Aghababai, Z. (2017). The role of academic guidance in satisfaction of discipline in secondary school students. Qazvin: *The 5th International Conference on Psychology, Educational Sciences and Lifestyle*. [In Persian]

To'lanovich, E. S. (2021). Vocational Guidance in General Secondary Schools. *Annals of the Romanian Society for Cell Biology*, 460-466.

Valto, P., & Nuora, P. (2019). The role of guidance in student engagement with chemistry studies. *LUMAT: International Journal on Math, Science and Technology Education*, 7(1), 165-182.

Walker, R. V., Zelin, A. I., Behrman, C., & Strnad, R. (2017). Qualitative analysis of student perceptions: "Some advisors care. Some don't." *NACADA Journal*, 37(2), 44-54.

Wang, H. H. (2004). Why teach science? Graduate science students' perceived motivations for choosing teaching as a career in Taiwan. *International Journal of Science Education*, 26(1), 113-128.

Wilkesmann, U., Fischer, H., & Virgillito, A. (2012). *Academic motivation of students-the German case* (pp. 1-20). zhb.

Zarafshan, A. (2015). Academic guidance, needs and functions. *School Management Development*, 114, 19-21. [In Persian]